

INTERNATIONAL ASSISTANCE TO UKRAINE
AND ITS IMPACT ON ECONOMIC DEVELOPMENT

МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА УКРАЇНІ
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Zoriana Hbur¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-297-5-2>

Abstract. The article defines the essence of the concept of "international aid" and its main components. A brief description of the types of international aid is given. The issue of the influence of international financial institutions on the economic development of the country is considered in the works of domestic and foreign scientists. However, there are still many unresolved questions regarding the impact of international aid on the country's economic development, in particular, there is no clear analysis of the impact of financial resources for countries that receive aid, as well as the advantages and disadvantages of this aid. Therefore, the topic of the influence of international aid on the economic development of the country is extremely relevant. *The purpose* of the article is to characterize the main types of international aid, the state of the country's economy, and assess the impact of international aid on economic development. *Methodology.* The study is based on the analysis of regulatory documents and statistical data related to international aid to Ukraine. Systematic and comparative analysis was used to identify the impact of international aid on economic development. *Research results.* The article analyzes the current state of the Ukrainian economy in the conditions of a full-scale Russian invasion. The role and significance of international aid as a powerful tool of external financial resources for economic development in the conditions of war are considered. Scientific approaches to the use of international financial aid for the

¹ Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4536-2438>

economic development of the country are summarized. The need for a balanced approach to the evaluation of cooperation with international financial organizations was determined, as well as the need to clarify the advantages and disadvantages of attracting funds from these institutions to national economies. *Practical implications.* Understanding the impact of international aid on the economic development of the country, which is significant, plays a decisive role in the implementation of economic reforms in the state, making it possible to attract preferential financial resources and direct investments in the economy. Cooperation with international financial institutions will be more effective when domestic and foreign policies are aimed at achieving the goals of improving people's well-being, primarily the economic development of the country as a whole. *Value/originality.* However, it is worth taking into account a number of factors that we have highlighted, which limit the possibilities of effective use of aid, but they should not be considered as an irresistible force for economic development. Today, international aid helps to support the real sector of the economy and ensure all functional capabilities of the state. In the face of a full-scale invasion, Ukraine received international support, including financial support, from a number of financial institutions. Various types of international aid are aimed both at supporting the economy, population and infrastructure, and at ensuring the combat capability of the Armed Forces. Each type of aid currently has only a positive effect, but in the long term it is associated with a number of risks. The following anti-crisis measures are recommended to maintain the state's economy and ensure its security: the creation of a national structural fund for the reconstruction of the country, the fight against corruption, the modernization of infrastructure, the preservation of human capital and the solution of logistics problems.

1. Вступ

В умовах воєнного конфлікту та втрати контролю над значною частиною економічного потенціалу основним завданням держави стало збереження економічної стабільності, яка забезпечуватиме надійний тил армії та прискорюватиме перемогу у війні. Разом з тим, значні втрати, які з кожним днем тільки збільшуються, та мобілізація значної частини матеріальних, фінансових та трудових ресурсів на оборонні потреби не дозволяють відновити економічне зростання,

що є значною загрозою для економічної безпеки нашої держави. Безперечно, Україні потрібно захистити свої економічні інтереси, та тим самим забезпечити свою економічну безпеку. Однак це вимагає постійної роботи як самої держави, так і вітчизняного бізнесу. Вже сьогодні Україні потрібна антикризова політика та проекти відновлення, адже відкладання проблем «на потім» несе величезну загрозу не тільки для економічної, а й для національної безпеки України.

Необхідною умовою ефективного розвитку та модернізації світового економічного простору є постійна співпраця країни з міжнародними фінансовими інституціями, які впливають на виконання завдань багатьох національних економік та реалізацію програми відновлення в умовах кризи. Постійно розширюються функції міжнародних фінансових інститутів, умовою яких було подолання негативних наслідків світової фінансової кризи, і в цілому формують досить ефективні механізми міжнародних фінансових відносин.

Проте залишається багато невирішених питань щодо впливу міжнародної допомоги на економічний розвиток країни, зокрема, відсутній чіткий аналіз впливу фінансових ресурсів для країн, котрі отримують допомогу, а також переваг і недоліків цієї допомоги. Тому тема впливу міжнародної допомоги на економічний розвиток країни надзвичайно актуальна і є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців.

Питання впливу міжнародних фінансових інституцій на економічний розвиток країни розглядаються у працях вітчизняних науковців, таких як Т.І. Єфименко, К.В. Клименко, В.П. Колосова, раціональність надання фінансової допомоги досліджували К. Бернсайд і Д. Долар, Р. Кассен, П. Розейнштейн-Родан, П. Самуельсон і Р. Ріддел. Подальші наукові дослідження не втрачають своєї актуальності і також спрямовані на вирішення проблеми вдосконалення механізму залучення фінансових ресурсів в економіку та їх впливу на економічний розвиток. Потрібне поглиблене дослідження впливу міжнародної допомоги на розвиток економіки в умовах кризових ситуацій і збройних конфліктів, у тому числі війни.

Метою статті є характеристика основних видів міжнародної допомоги, стану економіки країни та оцінка впливу міжнародної допомоги на економічний розвиток.

2. Суть та зміст основних понять міжнародної допомоги та економічного розвитку

Міжнародна допомога Україні – економічна та технічна допомога, інші види допомоги, які надаються Україні міжнародним співтовариством після Революції Гідності. Міжнародна допомога та сприяння надавалися за міжнародними договорами з окремими країнами та організаціями. Можна виділити основні види міжнародної допомоги: міжнародна технічна допомога; міжнародна військова допомога; міжнародна гуманітарна допомога тощо.

Міжнародна технічна допомога – це допомога в набутті знань і навичок у відповідних сферах діяльності, як правило, у сфері економіки та управління. Вона може залучатись у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення реалізації завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні, будівельних робіт і послуг, прав інтелектуальної власності, фінансових ресурсів (субсидій) у національній або іноземній валюті, інші кошти, не заборонені законодавством, у тому числі стипендії.

Міжнародна технічна допомога надається в порядку, визначеному донорськими програмами, та відповідно до Порядку отримання, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затвердженого Постановою КМУ від 15 лютого 2002 р. № 153. Міжнародна технічна допомога (МТД) надається Україні на безоплатній та безповоротній основі країнами-донорами та міжнародними організаціями з 1992 року майже в усіх сферах економіки та суспільного життя [1].

У рамках надання Україні міжнародної технічної допомоги співпраця здійснюється з 15 країнами, Європейським Союзом та понад 20 міжнародними організаціями.

Найбільшими донорами України були і залишаються Сполучені Штати Америки та Європейський Союз. Серед інших донорів – Канада, Німеччина, Швеція, Швейцарія, Японія, Туреччина, Данія, а також ООН, Світовий банк, ЄБРР та організації ОЕСР.

Основні організаційно-правові засади технічного співробітництва з державами-донорами та міжнародними організаціями на сьогодні регулюються 21 рамковим міжнародним договором України та міжнародними договорами щодо реалізації програм співробітництва в різ-

них сферах економіки. Цілі та завдання допомоги узгоджуються як на міждержавному, так і на міжвідомчому рівнях.

За роки співпраці донори виділили понад 9 мільярдів доларів США.

Основними напрямками технічної підтримки є:

- підвищення рівня ядерної та радіаційної безпеки, захисту держави і громадян;

- перетворення об'єкта «Укриття» в екологічно безпечну та природоохоронну систему;

- удосконалення регуляторної політики, покращення інвестиційного клімату, розвиток підприємництва та конкуренції на внутрішньому ринку;

- розвиток фінансового ринку та банківського сектору;

- розвиток аграрного сектору;

- охорона здоров'я та соціальний захист населення;

- розвиток освіти, науки, культури та туризму;

- модернізація муніципальної інфраструктури та транспорту;

- розвиток громадянського суспільства, місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права, боротьба з корупцією, підтримка ЗМІ, регіональний розвиток.

Військова допомога – форма військового співробітництва, спрямована на зміцнення обороноздатності дружніх (нейтральних або тих, що розвиваються) країн, які не в змозі забезпечити власну безпеку чи захист конкретних геополітичних інтересів іншої країни. Як правило, військова допомога надається державами, які відіграють провідну роль у системі міжнародних і міжнародно-правових відносин, у формі міждержавної допомоги на військові потреби на безоплатній або пільговій основі. Військова допомога надається у вигляді:

- фінансові потоки;

- військові консультації;

- поставки озброєння та військової техніки;

- участь у модернізації бойової та спеціальної техніки;

- направлення військових спеціалістів (консультантів та спеціалістів у сфері поводження зі зброєю);

- будівництво об'єктів інфраструктури;

- навчання військовослужбовців у військових навчальних закладах або спеціальних центрах;

- сприяння бойовій підготовці військ;
- при розробці військових статутів та інших документів.

Новою формою військової допомоги стала допомога в організації та проведенні випробувань нових зразків техніки та озброєння та надання полігонів для таких випробувань.

Гуманітарна допомога, відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 року, цільова безоплатна грошова чи матеріальна допомога у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань чи допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надаються іноземними та вітчизняними із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її через відсутність соціального та матеріального забезпечення, скрутне матеріальне становище, виникнення надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварії, епідемії, екологічні, техногенні та інші небезпечні для життя і здоров'я населення чи тяжкі захворювання окремих осіб, а також підготовка до збройної оборони держави та її захисту у разі збройного нападу чи збройного конфлікту [2].

Гуманітарна допомога є видом благодійної діяльності і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її одержувачів та за умови дотримання вимог ст. 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Гуманітарна допомога має свої особливості:

- завжди має чітко визначений цільовий характер і передбачає кінцевого адресата;
- реалізує особливо важливі напрямки благодійництва;
- має суб'єкта – донора та юридичну особу зі спеціальним статусом – отримувача гуманітарної допомоги;
- розрізняє отримувача гуманітарної допомоги та набувача (фізичну особу – кінцевого споживача);
- вимагає письмового звернення донора;
- вимагає згоди на її отримання від одержувача гуманітарної допомоги та інших осіб [3].

Міжнародна допомога займає особливу нішу в економічних відносинах між країнами і має значний вплив на структурні зміни в економіці країн. Світовий досвід рясніє прикладами як ефективного, так і

неефективного використання міжнародної допомоги. Загалом заходи фінансової допомоги сприяють економічному розвитку.

Вплив міжнародної допомоги на економічний розвиток гарантуватиме швидкі темпи економічного зростання у разі спрямування капіталу на цільові проекти [4].

3. Види допомоги, основною метою яких є забезпечення економічного зростання

Міжнародна допомога сприяє економічному зростанню лише за умови проведення високоякісної економічної політики в країнах-бенефіціарах. Вплив іноземної допомоги на зменшення бідності та подолання негативних наслідків катастроф, у тому числі наслідків війни, можна подвоїти, якщо вона буде спрямована на країну-реципієнта з «правильною» політикою.

Види допомоги, основною метою яких є забезпечення зростання, можна розділити на три групи:

- допомога у разі стихійного лиха та надзвичайних ситуацій; цей тип допомоги демонструє просту негативну залежність, оскільки стихійні лиха одночасно зменшують зростання та збільшують допомогу;
- допомога, яка може впливати на ріст, але лише опосередковано і протягом тривалого часу; не можна очікувати, що допомога, призначена для захисту навколишнього середовища або демократичних реформ, матиме швидкий вплив на економічне зростання;
- допомога, безпосередньо спрямована на досягнення швидкого економічного зростання; це стосується допомоги на будівництво інфраструктури, призначеної для підтримки виробничих секторів економіки країни [5].

Міжнародна допомога з раннім впливом – це тип допомоги, який характеризується наголосом на своєчасному реагуванні на економічні коливання в бік рецесії. Підкреслюється позитивний вплив допомоги під час таких коливань на показники стабілізації та економічного зростання, однак цей вплив відносно невеликий у короткостроковій перспективі: надання іноземної допомоги на період у два роки, що становить близько 10% ВВП країни-реципієнта, після того ж періоду збільшується приблизно до 1%. Проте на практиці допомога не завжди гарантує розвиток країн-бенефіціарів і часто має протилежний ефект [6].

З іншого боку, міжнародна допомога стимулює непродуктивне суспільне споживання і не стимулює розвиток інвестицій. Ці ефекти виникають, зокрема, внаслідок нерозуміння донорами потреб економіки та населення країни-реципієнта, а також відсутності завчасної роботи з оцінки цих потреб, що призводить до вибору популярних сфер і напрямків розвитку, які інтенсивно поширюються в інших країнах, що розвиваються, але вони жодним чином не стосуються конкретно вибраної країни [7].

Вплив потоків допомоги на розвиток найбідніших країн є тимчасовим і має суперечливий ефект, що безпосередньо залежить від інших факторів розвитку, насамперед від дій уряду країни. До негативних явищ надання міжнародної допомоги в контексті підтримки економічного розвитку можна віднести зростання корупції, згасання приватної ініціативи, перешкода для фіскального зв'язку між платниками податків і державою [8].

Згубний вплив іноземної фінансової допомоги на економічний розвиток полягає в тому, що багаті країни, надаючи допомогу, керуються цілком конкретними мотивами, а саме бажанням купити політичну стабільність і політичних союзників. Багаті країни часто неправильно тлумачать логіку дій реципієнтів, оскільки спираються на власний алгоритм дій у тій чи іншій економічній ситуації та переносять власну логіку поведінки на інших. Надання будь-якої матеріальної допомоги сприяє створенню додаткових перешкод у створенні інфраструктури для процвітання економіки, хоча сприяння розбудові інститутів, як політичних, так і економічних, має бути пріоритетним напрямком допомоги [9].

Економічний розвиток – це незворотні, цілеспрямовані та закономірні зміни економічної системи суспільства. У результаті економічного розвитку збільшується різноманітність складу елементів, що утворюють економічну систему, ускладнюється структура, підвищується рівень самоорганізації, виникають нові види економічної діяльності, зростають її продуктивність, рівень доходів і задоволення суспільних потреб у матеріальних і нематеріальних благах, а загалом якість життя та рівень розвитку людей.

Економічний розвиток пов'язаний із значними змінами в структурі виробничих сил, технологічному базисі суспільства, суспільно еконо-

мічних відносин, інститутів. Як процес багатогранний, він вимірюється багатьма економічними показниками (Світовий банк реконструкції та розвитку ввів понад 800), але провідну, синтезуючу роль відіграє рівень ВВП (або валового національного доходу) на душу населення. на рівні паритету купівельної спроможності валют, а останнім часом і так званий показник розвитку людського потенціалу, який враховує не лише відносний рівень ВВП, а й рівень розвитку людського потенціалу (крім показника ВВП на душу населення, враховує очікувану тривалість життя при народженні, рівень освіти дорослого населення, відсоток осіб, які навчаються в навчальних закладах різного рівня та відповідні індекси ВВП, рівень освіти та тривалість життя).

Крім того, економічний розвиток безпосередньо впливає на стан економічної безпеки держави. Узагальнюючи позиції різних дослідників, можна сказати, що більшість з них сходяться на думці, що економічну безпеку країни можна інтерпретувати як: забезпечення необхідного рівня національної безпеки за рахунок власних фінансових та інших ресурсів, створення сприятливих умов для економічного розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності держави, захист життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави в економічній сфері як від внутрішніх, так і від зовнішніх загроз.

Загалом, економічна безпека – це найважливіший елемент національної безпеки, який забезпечує суверенність економіки. Суверенна економіка держави характеризується високим рівнем захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз, формування національних пріоритетів та заходів щодо їх реалізації, високим рівнем життя громадян, розвинутою соціальною сферою, сприятливими умовами для інвестицій та розвинутою економікою країни. Разом з тим, кожна держава схильна до ризиків впливу загроз, які бувають внутрішніми та зовнішніми. На сьогоднішній день виникла гостра необхідність у забезпеченні економічної безпеки, викликана зовнішньою загрозою, а саме, повномасштабним вторгненням російських військ на територію України.

Економічний розвиток, процес передусім якісної еволюції економічної системи суспільства, слід відрізнити від економічного зростання, яке характеризується насамперед кількісними параметрами економічної динаміки і вимірюється темпами зростання ВВП і супутніми макроекономічними показниками (наприклад, зростанням інвестицій) [10].

Економіка України зазнає величезних втрат через руйнівну війну. За п'ять місяців російської агресії громадяни відчули її наслідки: зростання цін, зниження зарплат і навіть закриття підприємств. Мільйони людей втратили роботу, домівку або опинилися за кордоном у незнайомому середовищі.

Нищівна руйнація, завдана військовими діями російської федерації, торкнулася всіх сфер життя, а особливо економіки. Як зазначають у Нацбанку, російська атака призвела до різкого падіння економічної активності в Україні. На початку війни третина українських підприємств припинила роботу. Причинами цього є фізичні руйнування та тимчасова окупація цілих регіонів, високий рівень невизначеності та ризику, розрив матеріально-технічних та виробничих зв'язків, вимушені масові міграції населення.

За підсумками 2022 року, споживчі ціни зросли на 26,6%. Водночас за останні три місяці рівень інфляції в річному вимірі майже не змінився. Стабілізації інфляційного тиску сприяли деокупація територій, збільшення пропозиції продовольства та послаблення споживчого попиту в умовах російського енергетичного терору. Фіксовані тарифи на житлово-комунальні послуги, фіксований курс гривні, налагодження матеріально-технічного забезпечення стримували інфляцію.

Діяльність Національного банку, зокрема запровадження депозитних інструментів хеджування валютного ризику, а також обмежений обсяг бюджетної монетизації сприяли стабілізації ситуації на ринку готівкової валюти наприкінці 2022 року.

Водночас ціновий тиск залишається значним через наслідки війни, зокрема руйнування підприємств та інфраструктури, порушення ланцюгів виробництва та постачання. Крім того, вартість ведення бізнесу продовжувала зростати внаслідок російського енергетичного терору. Інфляційні очікування, незважаючи на стабілізацію, залишилися підвищеними.

В результаті енергетичного терору росії падіння ВВП України поглибилося в четвертому кварталі 2022 року (до 35% річних). Підприємства торгівлі та сектору послуг доволі швидко адаптувалися до відключень електроенергії. Обмеженим був вплив і на аграрний сектор. Натомість значних втрат випуску зазнала промисловість, зокрема металургія. Водночас завдяки кращим результатам III кварталу та

швидкій адаптації частини бізнесу й населення до нових умов оцінку падіння реального ВВП у 2022 році поліпшено до 30,3%.

Протягом останніх місяців експорт українських товарів залишався стабільним, незважаючи на масовані ракетні обстріли та блокування росією зернового коридору. Натомість відбулося значне зростання імпорту порівняно з попередніми періодами через необхідність закупівлі альтернативних джерел енергії та палива внаслідок енергетичного терору. Це призвело до збільшення негативного сальдо торгівлі. Дефіцит торгівлі компенсувався за рахунок офіційних коштів, у тому числі грантів, і стабільних грошових переказів від трудових мігрантів. У результаті сальдо поточного рахунку на кінець 2022 року склалося з профіцитом.

4. Основні економічні показники та перспективи їх стану

Варто відзначити значну допомогу від світової спільноти. Нижче наведено кроки, які вживає світ, щоб допомогти економіці України.

1. Фінансова допомога. Станом на 1 серпня 2022 року розмір об'язної фінансової допомоги від іноземних держав та міжнародних організацій становив 34 млрд доларів (рис. 1). З них 12,7 млрд доларів вже надійшло до державного бюджету нашої держави.

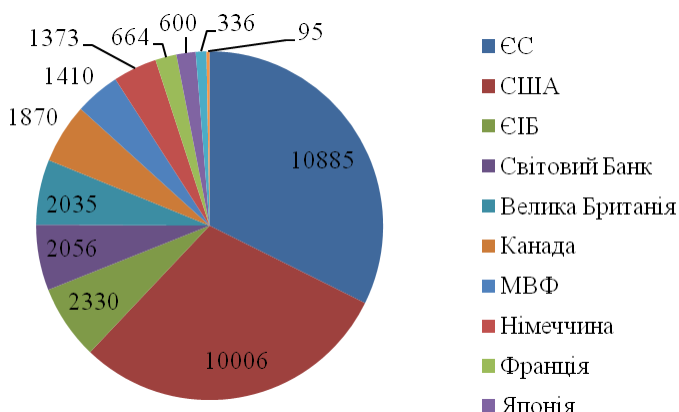

Рис. 1. Кошти, виділені іноземними донорами, млрд доларів

Джерело: систематизовано автором [12]

Фінансова допомога Україні надається в формі кредитів, кредитних гарантій та грантів. Грантова фінансова допомога, яку не потрібно буде повертати в майбутньому, становить третину всієї суми [12]. Найбільшу фінансову підтримку під час війни Україна отримує від Євросоюзу та США. Однак 90% допомоги від США є грантовою, а кошти, які обіцяє надати ЄС – кредитні.

2. Нові можливості для торгівлі. ЄС, Канада та Велика Британія скасували мита та квоти на українські товари. США скасували мито на українську сталь.

3. Допомога експорту. Україна встановила два нових маршрути через Румунію та Польщу, щоб експортувати зерно та уникнути світового дефіциту продовольства. Також завдяки роботі «Зернового коридору» вдалося частково налагодити експорт зерна через українські порти.

4. Допомога з паливом. Для бензовозів ЄС вздовж кордону з Україною був створений «зелений коридор», який дозволяє уникнути постійного дефіциту палива в країні.

5. Ринок електроенергії. ЄС допоміг Україні стати частиною європейського ринку електроенергії. Таким чином Україні не доведеться покладатися на білоруську мережу. Крім того, Україна зможе продавати та купувати електроенергію до та з країн Європи.

Наразі облікова ставка збережена на рівні 25% річних, а також відбувається подальше підвищення нормативів формування банками обов'язкових резервів. Це сприятиме подальшому підвищенню привабливості гривневих активів, збереженню курсової стабільності та поступовому зниженню інфляції.

У 2023 році очікується значний дефіцит поточного рахунку. По-перше, дефіцит торгівлі товарами швидко зростатиме. Експорт зменшиться через неврожаї та дефіцит електроенергії, а імпорту збільшиться через підвищення попиту на енергоносії та товари, що забезпечують енергетичну незалежність. По-друге, витрати на вимушених мігрантів за кордоном будуть вищими, ніж очікувалося, через тривалу стійкість загроз безпеці. Навіть якщо у 2024 році експорт зросте, а українці активніше повертатимуться з-за кордону, значні потреби в імпорті для реконструкції країни призведуть до постійного дефіциту поточного рахунку.

Поява міжнародної підтримки та співробітництво з МВФ дають змогу фінансувати значний бюджетний дефіцит, а також підтримувати міжнародні резерви на достатньому рівні [11].

У 2022 році Україна отримала понад 32 млрд дол. США міжнародної допомоги, з якої понад 14 млрд дол. США надали гранти. Завдяки цьому вдалося профінансувати більшу частину дефіциту зведеного бюджету (понад 27% ВВП без грантів) і збільшити міжнародні резерви до 28,5 млрд дол. США на кінець року. Поточний рівень резервів є достатнім для забезпечення стабільності валютного ринку.

В умовах війни та стану економічної кризи надзвичайно важливими були термінові державні заходи щодо підтримки населення та бізнесу. 23 грудня 2022 року Міністр фінансів Сергій Марченко та Регіональний директор Світового банку для Східної Європи (Україна, Білорусь та Молдова) Аруп Банерджі підписали Угоду про надання Україні четвертого Додаткового фінансування в рамках спільного впровадження з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародною асоціацією розвитку (МАР) проекту «Підтримка державних

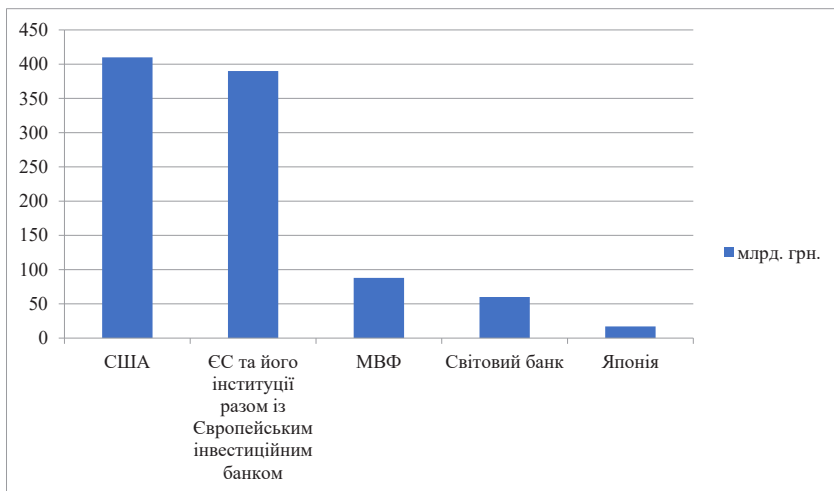

Рис. 2. Топ-5 фінансових інституцій, які надали Україні найбільшу фінансову допомогу протягом 2022 року (млрд грн)

Джерело: розроблено автором за [11]

видатків для забезпечення сталого державного управління в Україні». Сума кредиту становить 500 млн. доларів США. Кредитні кошти будуть надані на пільгових умовах під гарантії Великої Британії: термін погашення кредиту становить 18,5 років з п'ятирічним пільговим періодом. Процентна ставка 0,25% річних. Залучені кошти будуть спрямовані на відшкодування видатків державного бюджету на виплату соціальної допомоги сім'ям з дітьми, заробітну плату працівникам державних вищих навчальних закладів, а також на оплату комунальних послуг.

4 січня 2023 року було оголошено, що Світовий банк надасть 50 мільйонів доларів США для забезпечення українських елеваторів генераторами або котлами: усі елеватори зможуть на 5 млн грн або купити нові генератори, або перейти на котли на скрапленому газі. За цією програмою вартість генератора / котла компенсують частково.

Єврокомісія перерахувала до бюджету України 66 мільйонів євро на реконструкцію та відновлення шкільних приміщень, які постраждали внаслідок масштабної війни росії проти України. 16 січня 2023 року між Україною та Європейським Союзом підписано Меморандум про взаєморозуміння та Кредитну угоду між Україною та Європейським Союзом щодо отримання Україною макрофінансової допомоги у розмірі 18 млрд. євро. Кошти пільгової позики будуть перераховані до державного бюджету України протягом 2023 року рівними частинами з урахуванням виконання Україною узгоджених сторонами умов. Кошти макрофінансової допомоги будуть спрямовані на забезпечення першочергових соціальних видатків державного бюджету – це сприятиме збереженню фінансово-економічної стабільності.

17 січня 2023 року Україна отримала перший транш у розмірі 3 млрд. євро в рамках нової масштабної Програми макрофінансової допомоги (MAF) від ЄС на 2023 рік. Кошти надаються на безпрецедентних для нашої держави пільгових умовах. Термін погашення кредиту – 35 років. При цьому відсотки та інші платежі за обслуговування боргу замість України платитимуть країни ЄС. З початку повномасштабної війни Євросоюз надав Україні 10,2 млрд. євро макрофінансової допомоги.

Незважаючи на війну в Україні, завдяки міжнародній допомозі у 2022 році профінансовано абсолютно всі видатки бюджету: пенсії, соціальні виплати, зарплати вчителям, лікарям тощо.

5. Висновки

Вплив міжнародної допомоги на економічний розвиток країни є значним і відіграє вирішальну роль у здійсненні економічних реформ у країнах-бенефіціарах, даючи можливість залучати пільгові фінансові ресурси та прямі інвестиції в економіку.

Співпраця з міжнародними фінансовими інституціями є більш ефективною та дієвою в тих країнах, де внутрішня та зовнішня політика спрямована на досягнення цілей підвищення добробуту людей, насамперед економічного розвитку країни в цілому. Однак існує ряд факторів, які обмежують можливості ефективного використання допомоги, але їх не слід розглядати як непереборну силу економічного розвитку. Сьогодні міжнародна допомога сприяє підтримці реального сектору економіки та забезпеченню всіх функціональних можливостей держави.

В умовах повномасштабного вторгнення Україна отримала міжнародну підтримку, зокрема фінансову, від низки фінансових установ. Різноманітні види міжнародної допомоги спрямовані як на підтримку економіки, населення та інфраструктури, так і на забезпечення боєздатності Збройних Сил. Кожен вид допомоги на даний момент має тільки позитивний ефект, але в довгостроковій перспективі він пов'язаний з рядом ризиків.

Одним із найважливіших елементів національної безпеки є економічна безпека через економічний розвиток, основна суть якої – захист економічної системи від зовнішніх та внутрішніх загроз. На сьогоднішній день виникла гостра необхідність у забезпеченні національної безпеки України, викликана зовнішньою загрозою – нападом російських військ на її територію. Війна зупинила економічний прогрес в Україні та негативно позначилася на всіх показниках економічної безпеки: знизився рівень життя громадян, кількість офіційно зареєстрованих безробітних зросла до 296,7 тис. осіб, рівень інфляції пришвидчився до 22,2%, частка тіньової економіки зросла до 50%, а державний збільшився на 3,55%.

Стан економічної безпеки значно погіршився. Разом з тим українська влада робить все можливе для підтримання економіки: знижує податки для підприємств та звільняє від них всіх дрібних підприємців, допомагає бізнесу з окупованих територій налагодити роботу в більш безпечних регіонах, пропонує різні програми фінансування бізнесу

тощо. Важливе значення для України має допомога іноземних держав та міжнародних організацій. Однак війна в Україні продовжується і, відповідно, втрати економіки збільшуються. Для підтримання економіки держави та забезпечення її безпеки рекомендуються наступні антикризові заходи: створення національного структурного фонду відбудови країни, боротьба з корупцією, модернізація інфраструктури, збереження людського капіталу та вирішення проблем з логістикою.

Список літератури:

1. Постанова КМУ від 15 лютого 2002 р. № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>
2. Закон України «Про гуманітарну допомогу». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 51. Ст. 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 25. Ст. 252. URL: http://school177.edu.kh.ua/finansove_zabezpechennya_zakladu_osviti/zakon_ukraini_pro_blagodijnnu_diyaljnistj_ta_blagodijni_organizacii/
4. Samuelson P.A. *Economics: An Introductory Analysis*. 2-nd ed. New York : McGraw-Hill, 1951. P. 49.
5. Burnside C., Dollar D. *The American Economic Review*. 2007. Vol. 90. № 4. P. 847–868.
6. McGillivray M., Feeny S., Hermes N., Lensink R. Controversies over the impact of development aid: it works; it doesn't; it can, but that depends. *Journal of International Development*. 2014. Vol. 18. № 7. P. 1031–1050.
7. Mosley P. Aid-effectiveness: The Micro-Macro Paradox. *IDS Bulletin*. 1986. Vol. 17. Iss. 2. P. 22–27.
8. Deaton A. *The Great Escape: Health, Wealth, and the Origins of Inequality*. Princeton: Princeton University Press. 2015. 360 p.
9. Коляда Т.А., Олексієнко Т.М. Вплив міжнародних фінансових інституцій та економічний розвиток країн. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2018. № 25. С. 19–24.
10. Економічний розвиток / В. Р. Сіденко // *Енциклопедія Сучасної України* / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18796>
11. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 25%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovustavku-na-rivni-25-1580>
12. Самойлюк М. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 серпня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/2/689933/>

References:

1. Resolution of the CMU dated February 15, 2002 No. 153. "On the creation of a unified system of attraction, use and monitoring of international technical assistance". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%B-F#Text>
2. Law of Ukraine "On Humanitarian Aid". *Vedomosti Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*, 1999, no. 51, article 451. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
3. The Law of Ukraine "On Charitable Activities and Charitable Organizations". *Vidomosti Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*, 2013, no. 25, article 252. Available at: http://school177.edu.kh.ua/finansove_zabezpechennya_zakladu_osviti/zakon_ukraini_pro_blagodijnu_diyalnistj_ta_blagodijni_organizacii/
4. Samuelson P.A. (1951) *Economics: An Introductory Analysis*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill, p. 49.
5. Burnside C., Dollar D. (2007) *The American Economic Review*, vol. 90, no. 4, pp. 847–868.
6. McGillivray M., Feeny S., Hermes N., Lensink R. (2014) Controversies over the impact of development aid: it works; it doesn't; it can, but that depends. *Journal of International Development*, vol. 18, no. 7, pp. 1031–1050.
7. Mosley R. (1986) Aid-effectiveness: The Micro-Macro Paradox. *IDS Bulletin*. vol. 17, iss. 2, pp. 22–27.
8. Deaton A. (2015) *The Great Escape: Health, Wealth, and the Origins of Inequality*. Princeton: Princeton University Press, 360 p.
9. Kolyada T.A., Oleksienko T.M. (2018) Influence of international financial institutions and economic development of countries. *World economy and international economic relations*, no. 25, pp. 19–24.
10. Economic development (2009) / V. R. Sidenko // *Encyclopedia of Modern Ukraine* / Editors: I.M. Dzyuba, A.I. Zhukovsky, M.G. Zheleznyak [and others]; National Academy of Sciences of Ukraine, National Academy of Sciences. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: <https://esu.com.ua/article-18796>
11. The National Bank of Ukraine kept the discount rate at 25%. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-25-1580>
12. Samoiliuk M. (2022) Financial aid from international partners: how much Ukraine received on August 1. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/2/689933/>